Cana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem.

Nr. 26. Wilnia, Niadziela 22 Krasawika 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 6 hadz. wieč.

„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod — 10 zał., na paŭhoda — 5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak: na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ wadnej pałoscy

DWA KIRUNKI.

Dobra i kiepska. Istnawańnie hetych dwuch paniaćciaŭ i faktaŭ chiba nichto nie zapiarečyć. Sapraŭdy, kali-b rozum i pačućcio ludzkaści nie dasiahli da praŭdy, to niemahčyma-ž było-b zrazumieć niapraŭdy i kiepskaha.

Kali ludzkaść što-niebudź zrobić karysnaje dla ahulnaludzkaj sprawy, dla kožnaha narodu, dla kožnaj klasy hramadzianstwa, — rozum i pačućcio kažuć, što heta sprawiadliwa, dobra. Usio-ž toje, što zrobicca karysnaje tolki dla niekatorych narodaŭ, nie biaručy pad uwahu narodaŭ słabiejšych ci kulturna ci ličbowa, abo dla jakich-niebudź klasaŭ, taksama nie biaručy pad uwahu jakoj-niebudź klasy słabiejšaj, ci jaje arhanizawanaściaj, likam, — rozum i pačućcio kažuć, što heta nia zusim sprawiadliwa, nia zusim dobra, abo i całkom niesprawiadliwa, całkom nia dobra.

Cywilizacyja prošłaści i sučasnaści, kali jana adchilajecca ad puciawodnaj zorki Praŭdy, to ŭwodzić ahulna ludzkaje žyćcio ŭ ramki wyzysku j nienawiści, raździalajučy čaławiectwa na dwa warožyja pamiž saboj abozy — pryhniatalnikaŭ i pryhniečanych. Zmahańnie hetych u čaławiectwie dwuch warožych pamiž saboj abozaŭ wyklikała toje, što na sučasnym palityčnym i hramadzkim niebaschile wyrazna zarysawalisia dźwie wajujučyja pamiž saboj formy žyćcia ludzkaha: kamunizm i fašyzm.

Kamunizm zradziŭšysia z nia-woli, swajej rewalucyjnaj chwalaj łomie biez razboru ŭwieś paradak na świecie, kab na miejsca jaho budawać niejkija nowyja formy žyćcia, jakija znachodziacca ŭ fantastyčnych jaho prajektach.

Fašyzm, paŭstaŭšy pad naporam rewalucyjnych chwalaŭ kamunizmu, imkniecca paraližawać i zatrymać ich.

U suwiazi z hetym paŭstali dźwie formy dyktatur: praletarskaja i fašystoŭskaja, inačaj kažučy — paŭstali dźwie wajujučyja pamiž saboj armii, katoryja kładuć nadziei ŭ pieramozie adna druhoj na hrubuju materjalnuju siłu, adkidajučy ideał Lubowi, katory wiadzie da wolnaści, roŭnaści i bractwa.

Budučy adnalkowymi „prychilnikami" jak kamunizmu, tak i fašyzmu, pazwolma bližej da ich pryhledzicca.

Kali-b balšawiki swaim rewalucyjnym imknieńniem pieramahli dy, zachapiŭšy ŭładu, siłaj fizyčnaj uwiali ludzkoje žyćcio ŭ formy kamunizmu, — ci była-b dasiahnuta sprawiadliwaść, dabro?—Nie, bo žyćcio tady nia było-b abapiorta na dobraj woli ludzkaści wolnych ludziej. A kali tak, dyk nia moža tam być wolnaści, roŭnaści i bractwa, a raz hetaha niama, to niama i sprawiadliwaści, dabra, a dzie niama sprawiadliwaści, tam panuje fałš.

Toje samaje treba skazać i ab fašyzmie. Jak-ža nia dziŭnym jość toj abjaŭ asabistaj samadzielnaści, kali adzin čaławiek, abo jakaja niebudź palityčnaja hrupka adważwajecca brać na siabie adkaznaść za žyćcio całaha narodu, abo na't i ŭsiaje ludzkaści, abzywajučy siabie sprawiadliwaściaj i siłaj zahaniajučy ludzkaść u tyja formy žyćcia, u katorych panuje ździek i paniawierka nad słabiejšymi!

Dyk dzie-ž šlach da sprawiadliwaści?

Stawiačy takoje pytańnie, musim na jaho i adkazać.

Praŭdaŭ dźwiuch nia moža być, a taksama i šlach da sprawiadliwych formaŭ ludzkaha žyćcia jość adzin.

A šlach hety jość u ideałach Chrystyjanizmu, asnutych na Lubowi, Roŭnaści i Bractwie, u Chrystyjanizmie praktyčnym, datasawanym da ŭsich halin žyćcia ludzkoha.

U hetym-ža časie zmahańnia wyšej uspomnienych dwuch kirunkaŭ, kali Biełaruski Narod znachodzicca jašče ŭ pracesie swajho nacyjanalna-hramadzkaha Adradžeńnia i ŭ jaho małady jašče nie akrepšy arhanizm užo ŭjadajecca zaraza partyjnaj nienawiści, jakaja biare swoj pačatak z krynic utopijnych, fałšywych, wyšej prywiedzienych teoryjaŭ.

Dyk ci nia treba nad hetym padumać, dy, spyniŭšy škodnyja dla našaha Adradžeńnia swarki, u lubowi adzin da druhoha addacca supolnaj pracy na karyść swajho Narodu, wyrablajučy ŭ jom pačućcio zdarowaha narodnaha patryjatyzmu i bratniaj lubaści da ŭsiaje ludzkaści?

Zdajecca, što hetak

J. P.

List z Čechasławaččyny.

Wialikdzień 1928 h. u Prazie.

Sialetni jubilejny hod čechasławackaj palityčnaj niezaležnaści pačaŭsia światkawacca pad znakam *acenki duchowych wartaściaŭ narodnych*, naturalny ciok katorych, ciaham dziesiaci hadoŭ niezaležnaha istnawańnia, roznymi niedačakaŭcami nie na adnym miejscy byŭ nasilna pierarwany. Dziesiać hadoŭ chapiła, kab pierakanacca, što ŭ niezaležnym žyćci patrebny tyja-ž duchowyja wartaści, jakimi samaja niezaležnaść pierad dziesiaćciu hadami była wykuplena. A da taho, „kamu bolš dana, ad taho bolšy patrabujecca i rachunak". Reč wartaja bližejšaha paznańnia i paraŭnańnia.

Wialikodnaja prahrama jubilejnych światkawańniaŭ u Prazie žaznačyłasia dwuma ważniejšymi zdareńniami: 1. Abwieščańniem h. zw. „Božaha miru" i 2. Jubilejnym festywalam Čechasławackaha śpiawackaha t-wa („Pevecka obec československa").

„Božy mir" — instytucyja, pachodžańniem swaim siahajučaja až u siaredniawiečča, uwiedziena była ŭ uwaskrošsaj čechasławackaj respublicy: a) dziela ŭšanawańnia pamiatki pamioršych pakaleńniaŭ zmaharoŭ za palityčnuju niezaležnaść Narodu, dy b) dziela mirnaha razważańnia nad supolnymi *nadpartyjnymi* ŭsienarodnymi zadačami na budučyniu. Inicyjatywu abwieščańnia Božaha miru užo wośmy raz biare čsł. Čyrwony Kryž supolna z usienarodnym pradstaŭnictwam, parlamantam. Z tym mamentam, jak skažycca: *„Božy mir abwieščan, Božy mir budź zachawany!"*—zamaŭkajuć usie publičnyja sprečki (u presie) na try dni, a temami publičnych razważańniaŭ nia moža być ničoha ŭnosiačaha ŭ žyćcio razład i štodziennaja hryźnia (zahranica jaje „praktykuje" taksama). Asnowiedździu jość temy publičnaha zdaroŭja. Zrazumieła, što z zdaroŭja fizyčnaha pierachodzicca na maralnaje a tymsamym i palityčnaje. Adny i tyja-ž pytańni kožny aświatlaje z punktu hledžańnia swajho świetapahladu, tak, što całaść wyhladaje byccam niejkaj „ankietaj".

Dumka „Božaha miru" z postupam času sabiraje kruhi što-raz šyrejšyja i pranikaje ŭwa ŭsie haliny žyćcia. Maralnaja siła jejnaja tak wialikaja, što i choć nijakim zakonam nikoha nie zabawiazuje, to-ž adnak kožny jej dabrawolna padparadkujecca. Wonkawy efekt samoha mamentu abwieščańnia „Božaha miru" sioleta prajawiŭsia napr. u tym, što ŭ Wialikuju subotu — u Čechaŭ nazwanuju „Biełaj" — roŭna a 12 hadz. u poŭdzień, kali samaje abwieščańnie adbywałasia, na znak dany harmatnim wystrałam zastanawiŭsia cely ruch uwa ŭsiej Prazie *na dźwie minuty*. Kožny astanawiŭsia, jak uryty, na tym miejscy, hdzie jaho zastanawiŭ wystrał. Stali raptam tramwai, aŭtamabili, wazy konnyja, piešachody, słowam,— *usio*. Zwany azwalisia adrazu z usich kaściołaŭ, usie mužčyny pazdymali šapki, wojska, palicyja salutawali. Uračystaja chwilina paminkaŭ. Chto pieražyŭ jaje, — nie zabudzie.

Jubilejny śpiawacki festywal. Českaje nacyjanalnaje adradžeńnie z trystahadowaha palityčnaha musowaha snu pačynałasia ad asnoŭ: adradžeńnie palityčnaje papieradžałasia ŭsiebakowym adradžeńniem kulturnym. I tak, pierad 60-ciu hadami (1868 h.) było założana pieršaje t-wa *„Hlahol"* u Prazie. Chutka pa ŭsiej Čechii „Hlahol" staŭsia žywoj krynicaj wohniščam narodnaha duchowaha skarbu. U najciažejšyja času nacyjanalnaha zmahańnia krapiŭsia narod swajej pieśniaj: pašyraŭ znańnie i krasu pieśni narodnaj, twaryŭ pieśniu nowuju. Heta para śpiawackaha natchnieńnia dała Čecham cely šarenh biaźśmiertnych twarcoŭ tonaŭ, jak *B. Smetana*, aŭtar biaźśmiertnaj „Libuše", „Dalibora", „Pradanaj niawiesty" i inš., dalej *A. Dworak*, *Z. Fibich* i cely rad inšych. Śpiawackaje T-wa dało Čecham operu, filharmoniju, zamacawała teatr, u značnaj miery pryčyniłasia da wyklikańnia da žyćcia klasykaŭ českaha malarstwa (Aleš, Manes), skulptury, słowam, usiaho, što zawiecca mastactwam, dy kulturaj naahuł. Majučy takija duchowyja skarby, nia ciažka było Čecham pierad 10-ciu hadami ŭzdabycca i na niezaležnaść *palityčnuju*. Uwa ŭsich inšych halinach žyćcia, jak haspadarčaj, kulturnaj, Čechi žyli ŭžo raniej swaim ŭłasnym žyćciom niezaležnym. Ab tym, jak u Čechii samy pierawarot palityčny staŭsia, najlepš świedčać słowy adnaho wysokaha aŭstryjackaha ŭradoŭca, jaki haworačy ab pierawarocie ŭ Prazie, skazaŭ dasłoŭna: „dyk heta-ž nia byŭ nijaki rewalucyjny pierawarot, heta byŭ tolki *kancert*".

Hetulki zmoža ŭ čas prawiedzienaje nacyjanalnaje ŭświedamleńnie. *Pieśnia* narodnaja ŭ pracesie nacyjanalnaha ŭświedamleńnia *dakazuje zapraŭdnyja cudy*!

Roŭna 50 hadoŭ paśla załažeńnia pražskaha „Hlaholu" Čechi zdabyli palityčnuju niezaležnaść (1868—1918). Sioleta ŭ 10-ja ŭhodki palityčnaj niezaležnaści i 60 ja ŭhodki załažeńnia „Hlaholu" źjechałasia ŭ Prazie na Wialikodnyja dni (7—9/IV) ŭsio śpiawajučaje čechasławackaje. Źjechałasia na śpiawacki Sojm—wieča, kab zrabić pierahlad swajej pracy ŭ minuŭščynie, dy naznačyć šlachi na budučyniu.

Słaŭnaje świata!

A tamu, chto bačyŭ, chto čuŭ hetych śpiewakoŭ, wystupajučych i śpiawajučych naraz u ličbie 5.000 (piacioch tysiačaŭ!), pierażytaha ŭražańnia zabycca nielha!..

Światkawańnie „Božaha miru" i „Śpiawackaha festywalu" končana. Jahony sens, značeńnie i stul wypływajučaja nawuka dla nas Biełarusaŭ za nadta jasnaja, kab ab ich jašče bolš tut uspaminać. Adno zaznačyć tolki treba: *samaj palitykaj budučyni sabie nia zbudujem!* Praŭdu hetu treba sabie ŭjawić asabliwa siahońnia, kali rady biełaruskich pracaŭnikoŭ huściejuć z hodu ŭ hod. Pry takich abstawinach było-b nierazumnym, i na't prastupnym chacieć usiamu pryrostu siłaŭ nadzieć chamut palityčny, biez zważańnia na toje: a) ci chto da palityki zdolny, dy b) ci hetym nia cierpić kulturny i haspadarčy arhanizm ŭsienarodny.

Roŭnawaha narodnych siłaŭ musić być *asnowaj* pracy ŭ budučynie. Prypaminałasia ab hetym užo nie adnojčy. Najważniejšaja para pierajści ad słoŭ da čynu!

A. Koŭzan.

Z hazetaŭ.

Šowinistyčnaja ślepata.

„Dzieńnik Wileński“ z dnia 13 krasawika s. h. Nr. 84 padajučy wiestki ab pracesie Biełaruskaj Sial.-Rabotnickaj Hramady j apisywajučy zdareńnie z dnia 12 krasawika s. h. u sali Sudu, pamiž inšym piša tak: „Adnosna niezrazumieńnia pytańnia pabiełarusku, to nikoha heta nia moža dziwić. „Mowa“, a praściej kažučy žarhon (gwara) biełaruski jość zlepkam rasiejskich i polskich słoŭ, złučany jakimiś pakalečanymi hukami, jakich najlepšy linhwista nie zrazumieje“.

Peŭnież, chto nia wiedaje biełaruskaj mowy, trudna wymahać ad taho razumieńnia jaje, alež praz heta samaje i nia moža być winawataj sama mowa.

Čytajučy takuju niedarečnaść prypomniłasia mnie nastupnaje zdareńnie: 12 hadoŭ tamu nazad, žywučy ŭ Pietrahradzie, ja čuŭ ad swajho paduładnaha 18-ci hadowaha kancelarskaha pisarčuka, jaki, nie razumiejučy mowy polskaj, staraŭsia dakazać, što mowy polskaj niama, a jość tolki polski žarhon, jaki źjaŭlajecca źlepkam z mowaŭ rasiejskaj i carkoŭna-sławianskaj.

Nia dumaju ŭstupać u hetaj sprawie ŭ palemiku z aŭtaram niedarečnaści z „Dz. Wil“, a prywodžu tolki paraŭnańnie niedarečnaści 18-ci hadowaha pisarčuka — Maskala z padobnaj niedarečnaściu aŭtara z „Dz. Wil.“.

Kali-ž narešcie „Dz. Wil.“ pazbawicca durnych wywadaŭ pustahałowych aŭtaraŭ ab biełaruskaj mowie!

P. J.

Sud nad „Hramadoj“.

(Ad 11. IV da 16. IV)

(Pawodle polskaj presy).

Padkamisar palicyi *Skalski*, z Dziśnienskaha pawietu, šmat hawora ab dziejnaści Addziełu Biełaruskaha Banku ŭ Hłybokim, jaki, byccam z pahladu świedki, byŭ kamunistyčnaj bazaj, zamaskawany firmaj Hramady.

Świedka *A. Gugało*, aśpirant palicyi, zastupnik paw. kamandanta ŭ Wialejcy, pakazwaje, što byccam sučasny pasoł, prajšoŭšy pa śpisku Nr. 39 (Janki Stankiewiča) u Lidzkim wokruzie, F. Wałyniec, prynios z zahranicy 2000 dalaraŭ, z jakich 50 dalaraŭ uručyŭ abwinawačanamu Antanowiču, a rešta pieradaŭ na patreby pawiatowaha kamitetu.

Świedka par. *Wachoŭski* śćwiardžaje, byccam słuchi ab paŭstańni zawastryli susiedzkija adnosiny miž sałdatami i sialanami. Wypadki dezercii pabolšali, dziela čaho świedka byŭ zmušany zabaranić sałdatam hutaryć z sialanami.

Paśla niekalkich pytańniaŭ abarony, ustaje abwinawačany B. Taraškiewič i daje pytańnie świedku *Machierskamu*, kamandantu pastarunku ŭ wioscy Wialikija Mažejki, pabiełarusku. Świedka prosić paŭtaryć pytańnie, ćwierdziačy, što nie razumieje, a jak abarona źwiarnuła ŭwahu Sudu, što dziela nieznajomaści biełaruskaj mowy papiarednija pakazańni świedki adnosna ŭryŭkaŭ pramowaŭ, haworanych na sabrańniach hurtkoŭ, hublajuć swaju siłu, bo mohuć być nieprawidłowymi ŭ wyświatleńni sprawy, — tady świedka zajawiŭ, što „znaju biełaruskuju mowu, ale słaba“. Znerwawany hetym incydentam abwinawačany B. Taraškiewič daje pytańnie: „Kali-ž narešcie skončycca henaja kamedyja“. Prezas Sudu prykazaŭ palicyi wywiaści abw. Taraškiewiča z sali ŭ wastroh. U tym časie, kali Taraškiewiča wywodzili z sali Sudu, ustaje abw. Bursewič i prosić, kab wywiali j jaho. Za niekalki chwilin ustaje niekalki druhich, a paśla i ŭsie abwinawačanyja. Robicca niejkaja awantura. Prezas abjaŭlaje pieraryŭ, a adnačasna kamandant warty, aśpirant Antanowič, zakamandawaŭ alarm. Na salu ŭwachodziać palicyjan'y, akružywajuć abwinawačanych i wyhaniajuć z sali publiku. Za chwilinku sala Sudu apuścieła.

Abarona naradžajecca, paśla idzie ŭ pakoj abwinawačanych. — Pieraryŭ trywaje doŭha. U hetym časie delehacyja abarony pierahawarywajecca z z prezesam, paśla čaho jšče raz idzie ŭ pakoj abwinawačanych.

Uwodziać abwinawačanych, aproč Taraškiewiča j Bursewiča, a za chwilinku ŭwachodzić Sud. Pasiedžańnie ŭznoŭlena. Abarona ŭnosie prapazycyju adłažyć sprawu, matywujučy swaju prapazycyju ahulnym zmučańniem. Prezas zahadaŭ pieraryŭ da 9 hadziny nastupnaha dnia i źwiarnuŭ uwahu abwinawačanych, što kali buduć paŭtaracca padobnyja rečy, to buduć pryniatyja surowyja miery represii.

Na zaŭtra, jak tolki panawiłasia pasiedžańnie Sudu, abwinawačany Bursewič ustaje i prosić Sud, kab jaho adwiali ŭ wastroh. Prezas pazwalaje i abw. Bursewiča wywiali.

Dalej adbywajucca pakazańni świedkaŭ.

Świedka *Salmoŭski*, kamandant pastarunku ŭ Radaškawičach, śćwiardžaje, što abwinawačany Astroŭski byccam atrymaŭ ad radawaha ahienta Witkoŭskaha pawažnuju sumu hrošaj.

Świedka pas. Kosmaŭskaja wyświatlaje, što abwinowačany Taraškiewič pa expose premjera hen. Sikorskaha wyjaŭlaŭ prychilnaść da Polščy. Pa ŭpływie času, kali patreby kulturalna-narodnyja dla biełaruskaha narodu nia byli zaspakojeny, wystupleńni Taraškiewiča ŭ Sojmie što-raz, to bolš byli apazycyjnyja.

Świedka b. min. Thugutt hawora, što pradstaŭniki Biełaruskaha Narodu, u tym liku Taraškiewič i Łuckiewič, u 1922 h. wyražali radaść z faktu niezaležnaści Polščy, ale ŭ hadach 1924 — 1925 pohlady Taraškiewiča pieramianilisia, bo źmianilisia pohłady i siarod biełaruskaha hramadzianstwa dziakujučy polskaj palitycy.

Z biełaruskaha žyćcia.

Z Biełarusi pad Polščaj.

Śmierć syna pasła Jaremiča. U paniadziełak 16 krasawika s. h. pamior paśla niekalki tydniowaj chwaroby 7 hadowy adziny syn pasła Jaremiča. Uračystyja pachowiny adbylisia ŭ dzień 17-ha h. m.

Redakcyja „Biełaruskaj Krynicy“ wyražaje swoj ščyry spohad dla siam'i Jaremiča z pryčyny tak balučaj straty.

„Narod“ № 8, worhan spadara Janki Stankiewiča, wyjšaŭ u świet i prynosie nam šmat „uściešnaha“.

U pieradawicy „Čamu tak stałasia“ kaža J. St., što mała ŭwajšło ŭ hety sojm Biełarusaŭ, bo raźbilisia i niekatoryja paddalisia čužackim upływam. Słušna! Tolki zabyŭsia J. St. uspomnić, što ŭ hetym jon ihraŭ i ihraje pieršuju skrypku.

Dalej idzie pramowa, jaho samaho, pasła, dochtara spadara. Z pramowy dawiedywajemsia, što dalej tak być nie pawinna, jak jość, bo sučasnyja polska-biełaruskija adnosiny škodny nia tolki našamu narodu, ale i polskamu haspadarstwu. Peŭnie-ž, tolki heta nia nowyja rečy, hetak pisaŭ Paŭlukiewič, piša Ŭmiastoŭski. Nawuka, znača, u les nie pašła.

U addziele „u Sojmie i Senacie“ čytajem, što padčas pasolskaj prysiahi jon, Janka Stankiewič, nie kazaŭ „ślubuję“, ale skazaŭ paswojmu „pryrakaju“. Słušna! My za heta jamu brawa bjom. Z zaciemki ab Praw. Duch Sem. dawiedywajemsia, što redaktary „Bieł. Krynicy“ i „Sial. Niwy“ ab uspomnienaj seminaryi jnakš pišuć jak jon, spadar, i što robiać jany heta pa swajej ciemnacie. Dziakujem spadaru za jaho „świetłuju“ ŭwahu!

Spatykajem tak-ža padziaku supracoŭnikam № 41 za toje, što za im, spadarom, — sapraŭdnym Biełarusam, pašli, a inšyja Biełarusy, dyk jany ŭsio ŭ swaju kiašeń pracujuć, a woś jon, dyk wun što... I tolki, widać, praz skromnaść spadar nie skazaŭ, što i palicyja da jaho i da jaho ludziej łaskawa adnosiłasia, bo wiedała, što tut dzieła surjoznaje!

A woś i sumnuju wiestku spatykajem u tym-ža „Narodzie“. Pa wybarach spadar astaŭsia niekamu winawat 6000 załatowak. Woś što! Ale ničoha, ad dušy my jaho paciešym: Darujuć!...

Biełarusy ŭ Amerycy.

Na dniach naša redakcyja atrymała ad ks. J. Tarasewiča, wydatnaha pracaŭnika na biełaruskaj niwie, z Ameryki piśmo, u jakim kidajecca światło na pracu Amerykanskich Biełarusaŭ. Piśmo źmiaščajem tut całkom.

Braty Biełarusy!

Paśla dwaccaci hadzinnaj padarožy znachodžusia ŭ Chicago u chacie našych słaŭnych dziejačaŭ, Jazepa Waronki i Janki Zmahara. Pryjechaŭ siudy, kab razam z imi światkawać zaŭtra Dziesiacilećcie abwieščańnia Biełaruskaj Narodnaj Respubliki. Dziakujučy ich ščyraj, biazupynnaj, wytrywałaj pracy, Biełarusy ŭ Chicago i wakolicach strapianulisia. U heny światy dzień dla nas jany ŭsiamu świetu pakažać, chto jany takija.

Z radaściaj i malitwaj u dušy čakajem ŭračystaści. Jak wiarnusia damoŭ, napišu wam bolš. Ciapier prymicie tolki moj prywiet z słaŭnaha horadu Chicago.

Ščyra wam addany

Father John Tarasewič.

Z žyćcia Bieł. Chryśc. Demokracyi.

Pasiedžańnie Prezydyjumu C. K-tu B. Ch. D. 13.IV. s. h. adbyłosia pasiedžańnie Prezydyumu Centr. K-tu B. Ch. D.

Prezydyum prasłuchaŭšy dakładčyka ab sučasnym palityčnym pałažeńni pastanawiŭ prytrymliwacca dahetulešniaj taktyki apazicyi da ŭradu, jak na hruncie Sojmawym tak i ahułam.

Zhodna z punktam 6 arhanizacyjnaha statutu B. Ch. D. nastupnyja bilety № № 179, 203, 206, 219 i 244 siabroŭ ličyć niaważnymi.

Sekretaryjat Bieł. Pasolskaha Klubu frakcyi B. Ch. D. Na hetym-ža pasiedžańni zarhanizawaŭsia Sekretaryjat Bieł. Pasolskaha Klubu frakcyi

Pramowa pasła F. Jaremiča

na pasiedžańni Sojmu 31.III. s. h.

Wysokaja pałata!

Siońnia zaprapanawali nam pryniać prawizaryčny prajekt budžetu. Starannа pierahledziŭ ja hety prajekt budžetu i chacieŭ choć adnu pazycyju znajści, dzie była-b asyhnawana choć jakaja-kolečy suma na patreby Biełaruskaha Narodu. Hetakaj pazycyi ja tam nie znajšoŭ. Ale padrabiazna ab hetym budu hawaryć tahdy, kali budzie razhladacca ŭwieś budžet. Ciapier-ža chaču źwiarnuć uwahu na adnu reč.

Kali paśla majowych dzion paŭstaŭ sučasny ŭrad, jaki hetak hołasna abwieściŭ maralnuju sanacyju, zajawiŭ, što jon paŭstaŭ tolki dziela taho, što ŭ Polščy jość wie mi mnoha niesprawiadliwaści, — było šmat Biełarusaŭ, jakija dumali, što, narešcie, moža choć trochi źmienšycca niesprawiadliwaść u adnosinach da Biełaruskaha Narodu. Adnak-ža, nia hledziačy na toje, što ad dnia paŭstańnia pamajowaha ŭradu prajšło dwa hady, my, u adnosinach da Biełaruskaha Narodu, u palitycy sučasnaha ŭradu nia widzim nijakaje źmieny. Źmianilisia niekatoryja „ważnyja persony“, źmianilisia niekatoryja „kacyki“ na hetak zwanych „kresach uschodnich“, ale systema astałasia taja samaja. A systema hetaja hruntujecca na tym, kab usio toje, što biełaruskaje: niščyć, palanizawać i kalanizawać.

Sučasny ŭrad tasujučy systemu papiarednich uradaŭ, uradaŭ Chijena-Piasta, wielmi intensyŭna pačaŭ pracawać siarod Biełarusaŭ. U wyniku čaho, lik h. zw. uhadowych „hrupaŭ“, zamiesta adnaho Paŭlukiewiča, jaki ŭtrymliwaŭsia z pensii ad uradu, paŭstała niekalki Paŭiukiewičaŭ, Umiastoŭskich, Hurynaŭ, Jankaŭ Stankiewičaŭ, Mitkiewičaŭ, Čatyrkaŭ i h. d. Na heta ŭrad maje hrošy, na heta ŭrad wykidaŭ wialikija sumy, ale-ž nie chapiła ŭradu hrošaj na toje, kab zbudawać choć adnu biełaruskuju škołu. Kali Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury źwiarnuŭsia da Ministerstwa Aświety, prosiačy tolki 40 tysiač złotych na adčynieńnie dwuch nižejšych klas wučycielskaj seminaryi (a reštu sabrać z biełaruskaha hramadzianstwa), dyk urad da siońniašniaha dnia nawat nia daŭ adkazu. Ci-ž nia jość heta niedarečnaść, kali ŭ polskaj dziaržawie, jak urad sam pryznaŭ (pawodle statystyki 1921 hodu, statystyki absalutna niesprawiadliwaj), jość kala paŭtara miljona Biełarusaŭ (a faktyčna jość dwa z pałowaju miljony), niama — aniwodnaje biełaruskaje škoły, kali ŭrad wydaje zakony ab karystańni rodnaj mowaj u škołach i sudzie i hetaha zakonu nia wykonwaje?!

Woś, nia hledziačy na toje, što ŭrad wielmi mnoha hawaryŭ ab haspadarčaj reformie, hawaryŭ ab naprawie adnosinaŭ, raspačaŭ „spierwa uspokojenije“... Hod tamu nazad, kali była likwidawana „Hramada“, z sojmawaj trybuny ja skazaŭ panu premjeru Bartelu: „Što-ž!... pan ministar siońnia addychaje na laŭrach „wyrwaŭšy kramołu“, ale-ž dalej što? Dalej pustka?!... Na heta z ministerskaha miesca pan premjer Bartel adkazaŭ: „Niachaj pan nie baicca, — pustki nia budzie“. Tymčasam pan premjer uściaž wyrywaje „kramoły“, a jašče nia dumaje ab reformach... jašče ŭsio ŭspakajwaje!...

Treba wiedać, što siońnia jość užo 75% świadomych Biełarusaŭ, jakija prajšli wastrožny etap, 75% świadomych Biełarusaŭ, jakija zapisany ŭ palicyi, jak „niebłahanadiožnyja“, i tam jość ich fatahrafii i kartački. I zapraŭdy ŭ hetym kirunku, u kirunku praśledawańnia, pan premjer Bartel nawat dalej pašoŭ za papiarednija ŭrady (p. Wasynčuk: Heta ŭzhadawańnie narodu!). I ciapier, my bačym, što ŭrad prychodzić z prapanowaju ab pawyšeńni budžetu, ale na što? Na palicyju... Ci-ž biełaruski sielanin pawinien płacić dziela taho padatki, kab było bolej palicyi, kab bolej ludziej kidałasia ŭ wastrohi?! Dyj z čaho biełaruski sielanin maje płacić? Ci prawiedziena adpawiednaja ziamielnaja reforma, ci haworana ab hetym? Nie!

Kali piarojdziem da apošnich wypadkaŭ u minułym hodzie, dyk uwidzim, što biełaruski kraj padpaŭ pad niaščaście i biadu. Pasiewy amal što ŭsiaho Nawahradzkaha i častki Biełastockaha wajawodztwaŭ byli źniščany hradabićciem. I woś, naprykład, u Biełastockim wajawodztwie hetakim źniščanym haspadarkam wydana tolki pa 50 zł. pazyki. I za heta jon pawinien byŭ zapłacić 3 zł. i ŭpisacca ŭ sučasny ŭradawy blok. I choć haworycie pany, što ŭ hetym bloku nia było partyjnictwa, dyk śćwiardžaju, što na košt skarbu rabiłasia partyjnaja rabota.

U časie wybaraŭ urad, na biełaruskich abšarach u adnosinach da Biełaruskaha Narodu, tasawaŭ niačuwany teror. Biełaruski Narod byŭ atakawany z troch bakoŭ.

Ja nia dziŭlusia, što polskija abšarniki parazumielisia z maskoŭskimi čornasociencami. U wyniku čaho, pry padtrymańni administracyi, była wypuščana całaja armija hetych čornasociencaŭ na toje, kab raźbić biełaruski ruch; bo hetaja čornaja sotnia latucić ab „Siewiero-Zapadnom kraje“. (P. Radziwił: Kali?). Ale-ž Biełaruski Narod nastolki ŭžo świadomy, što daŭ pry hałasawańni adpor i skazaŭ tym maskoŭskim čornasociencam, — što im niama tut čaho rabić... preč ad Biełaruskaha Narodu!... (Pierarywańni). Ale-ž čornasociennuju akcyju padtrymliwali ŭradawyja dziejniki nia tolki administracyjna, ale-ž i hrašyma. (P. Radziwił: Dzie, panie?). Heta ŭžo wyjawiłasia ŭ presie. Nie chaču nazywać proźwiščaŭ, ale kali kniaź zachoča, dyk skažu jamu na čatyry wočy.

Z druhoha boku ŭrad wystawiŭ usiakaha rodu biełaruskich wyradkaŭ i zdradnikaŭ, kab jany taksama raźbi-

B. Ch. D. pry Centr. Kamitecie B. Ch. D. u Wilni (Ludwisarskaja 1—19)

U sprawie zwalnieńnia aryštawanych. Prezydyjum Kamitetu na tym-ža pasiedžańni wydalehawaŭ pasłoŭ Karuzu i Stepowiča da prakuratarskich ŭładaŭ damahacca zwalnieńnia aryštawanych u źwiazku z pradwybarnaj pracaj, abo pryśpiašeńnia śledztwa ŭ ich sprawie. Pastanoŭlena taksama dapamahać wiaźniam ježaj i nadalej.

Z Niezaležnaj Litwy.

Militaryzacyja litoŭskich škoł. Litoŭskaje ministerstwa aświety apracawała plan, pawodle katoraha ŭwa-ŭsich siarednich školach maje być uwiedziena nawuka pryspasableńna wajskowaha. Nawuka budzie adbywacca ŭ niadzieli i swiaty. Prahrama jošć tak apracawana, što absalwienty himnazijaŭ buduć mahčy ŭstupać na wajennuju službu ŭ charaktary padaficera.

Zbrajeńnie. Litoŭskaje ministerstwa abarony zamowiła na francuskich aeraplannych majstroŭniach 3 nowyja aeraplany systemy „Epaud". Adnačasna marski departamant ministerstwa abarony pastanawiŭ źwiarnucca z zaklikam da hramadzianstwa litoŭskaha da składańni achwiar na krejsar, jaki-b nasiŭ nazoŭ: „Wyzwalenaja Wilnia".

Z ukrainskaha žyćcia.

Na Wałyni źlikwidawana Ukrainskaje kulturna-praświetnaje tawarystwa „Proświta" byccam za dziejalnaść, niazhodnuju z statutam. Na miescy „Proświty", jak pawiedamlaje polskaja presa, paŭstaje pa ŭsiej Wałyni addziely nowaha tawarystwa pad nazowam „Osnowa". Ukrainskaja hazeta „Diło" wyjaśniajučy hetuju sprawu piša, što „Osnowa" paŭstała i apirajecca na ludziach z arjentacyjaj na Waršawu.

Z zahranicy.

Aryšt bolš 1000 kamunistaŭ. U Japonii ŭradawyja ŭlady aryštawali bolš 1000 kamunistaŭ i źlikwidawali 3 kamunistyčnyja rabotnickija arhanizacyi. U arhanizacyjach kamunistyčnych pryjmali ŭdzieł studenty i prafesary. Kamunistyčnaja arhanizacyja ŭ Tokio byccam arhanizawała zahawor na japonskaha cara, ale henym namiareńniam pieraškodžana ŭ apošnim času. Polskaja hazeta „Głos Prawdy" pišučy ab hetaj sprawie padkraślaje, što treba spadziawacca napružańnia ŭ adnosinach miž Japonijaj i Radawymi Respublikami, bo byccam japonskija kamunisty byli ŭ ciesnaj łučnaści z Maskwoj, a kamintern dawaŭ japonskim kamunistam hrošy na arhanizacyju.

Kitaj. Čan-Tso-Lin pačaŭ enerhičny pachod prociŭ hen. Fenga i zmusiŭ armiju Šan-Si adstupać na linii Pekin-Hankon. Abjaŭleny pachod kitajskich nacyjanalistaŭ prociŭ Čan-Tso-Lina pad kamandaj Čan-Kaj-Šeka jašče nie raspačaŭsia.

Zahawor na karala Italii. 14. IV h. h. u Medjolanie było ŭračystaje adkryćcie Medjolanskich tarhoŭ, na jakim byŭ prysutny sam karol Italii. Padčas samoha adkryćcia pačuŭsia strašenny huk piakielnaj mašyny, jakaja była ŭkryta ŭ latarni na placu Julija Cezara. Paśla hetaha śćwierdžana, što 16 čaławiek astałosia zabitych i 40 ranienych, sam karol astaŭsia žywym. Palicyja wiadzie enerhičnaje śledztwa ŭ hetaj sprawie. Burmistr Medjolanu achwiarawaŭ 100,000 liraŭ tamu, chto wykryjeć spraŭcu hetaha zahaworu.

Bomba prad ciahnikam Mussoliniaha. Pierad adychodam ciahnika, u katorym mieŭsia jechać Mussolini, znojdziena była na relsach bomba. U źwiazku z hetym aryštawana padazronaja asoba.

Baraćba z kaściołam katalickim u Rasiei. Urad balšawicki starajecca nakinuć ksiandzom katalickim, pierawažna na Biełarusi, pad pahrozaj sasłańnia na Saławieckija astrawy, deklaracyju lojalnaści da Sawieckaha ŭradu, katoraja źmiaščaje punkty budučyja ŭ supiarečnaści z relihijaj i sumleńniem katalickim.

Zrazumiełaj jošć rečaj, što padpisańnie hetaha rodu deklaracyi było b adračeńniem ad wiery katalickaj i kapłanskaj hodnaści.

Dumajem, što nichto z ksiandzoŭ katalikoŭ hetaj deklaracyi nie padpišyć.

Polska-Litoŭskija pierahawory. U Koŭna pryjechali litoŭskija pasłańniki ŭ Maskwie Baltrušajtis i ŭ Berlinie Sidzikauskas. Apošni braŭ udzieł u niekalkich kanferencyjach u źwiazku z handlowymi dahaworami pamiž Litwoj i Niemcami i pierahaworami z Polščaj. Pawodle wiestak „Lietuvos Aidas" pierahawory polska-litoŭskija pačnucca 20 krasawika ŭ Berlinie.

Islam pierastaje być relihijaj panujučaj u Turcyi. Hramadzianskaja sabrańnie pryniało prajekt, źmianiajučy stanowišča praŭnaje Islamu ŭ Turcyi. Maje być skreśleny parahraf, što „relihija dziaržaŭnaja jošć Islam".

Wialiki sławacki patryjot ks. Hlinka admowiŭsia być biskupam, kab mahčy i nadalej zmahacca za prawy swajho narodu.

Prad Wialikadniam Stalica Apostalskaja zapytała ŭ ks. Hlinki ab zhodzie jaho na stanowišča kiraŭnika jakoj-niebudź kanhrehacyi, paśla čaho budzie naznačany biskupam. Ks. Hlinka ad usiaho hetaha admowiŭsia, matywujučy swaju admowu, što choča i nadalej zmahacca ŭ abaronie katalickaści na Sławaččynie.

Na światkawańni ŭ Litwinoŭ u Čykaho. U niadzielu 19 lutaha š. h. u kancertnych salach wialikaha hotelu „The Sterens" na chičyhanskim bulwary adbyŭsia mnohaludny bankiet, ładžany litoŭskaj intelihiencyjaj miesta Čykaho z pryčyny dziesiatych uhodkaŭ niezaležnaści Litwy. Na bankiecie na čale hienaralnaha konsula P. Žadejko byli prysutnymi ŭ charaktary hanarowych haściej: Biełarusy, Ukraincy, Irlandcy, Žydy, Słowiency i inš. Prasłuchany byŭ čarod pawinšawalnych telehramaŭ ad sekretarjatu Lihi Nacyj, Biełaruskaha Nacyjanalnaha Sajuzu, Ukrainskaha Ahulnaha Klubu i inš. Za stałom hanarowych haściej znachodzilisia: dr. W. Simienowič, Jazep Waronka, d-r G. Hryniewiecki, nowy litoŭski konsul u Čykaho, A. Kalwajtis, redaktar „Naŭjienos" P. Hryhajtis, wiedamy pramoŭca adwakat Džan Borden, artystka Kowieńskaj Opery Anna Pocius, dramatyčny artyst Piłka i inš. Na bankiecie prysutnymi byli apračа ŭspomnienych Biełarusy. Bankiet prawodziŭsia pramowami hr. hr. Žadejko, Bordena i inš., kancertnymi, wystupleńniami opernaj śpiawački Anny Pacius, hr. F. Wilkuse, Paškiewič, Piłki i zakončyŭsia balam, padčas jakoha amerykanskija „tustepy" pad huki džaza pierarywalisia nacyjanalnymi litoŭskimi wiaskowymi tancami.

Pastaronniamu nahladčyku cikawa było konstantawać na hetym bankiecie, jak wysoka intelektualna staić litoŭskaja kalonija ŭ Čykaho, u jakoj biełaruskim kalanistam jošć čamu pawučycca. A treba zaŭważyć, što ŭsia litoŭskaja intelihiencyja ŭ Amerycy (za niamnohimi wyniatkami) — heta syny litoŭskich wioski, dzieci žmudzkich sialan. Mnohija z ich ułasnymi siłami dabilisia ŭ Nowym świecie ŭniwerstyteckich dyplomaŭ. — Lik Litoŭcaŭ u wyžšych školach Ameryki dasiahaje ŭ našyja časy niekalki tysiač.

A. N.

Hramadzianie!
Zapisywajciesia ŭ B. Ch. D.

Z Kraju.

Zabureńni ŭ kaściele ŭ Gierwiatach. U Gierwiackaj parachwii, jak wiedajem, žywuć Biełarusy i Litoŭcy i niewialikaja častka Palakoŭ, pierawažna nia tutejšyja, albo spalščanyja Biełarusy i Litoŭcy.

Woś-ža hetaja niewialičkaja hrupka Palakoŭ na druhi dzień Wialikadnia, kali ksiondz uzyjšoŭ na ambonu hawaryć litoŭskaje kazańnie (jano-ž adbywajecca što ćwiertuju niadzielu), pačała dzikim hołasam piajać. Takim čynam kazańnie nie adbyłosia. Jasna było, što hetaja hrupa chacieła sprawakawać Litoŭcaŭ na bojku. Adnak Litoŭcy hetamu nia paddalisia. Zatoje wyšaŭšy ŭžo z kaścioła, na miešcie, tyja-ž Palaki pabili Litoŭca Łobačeŭskaha. Słowam Litoŭcaŭ dola jošć adnolkawaja z dolai biełaruskaj, a dzieła hetaha ŭ zmahańni za lepšuju budučyniu Litoŭcy i Biełarusy pawinny wystupać razam.

Praŭnyja parady.

Pakulniewiču W. u Zahornikach: adkaz-parada na I. pytańnie:

Kali hetaja ziamla baćki wašaha, a tak-ža i budynki, to jon moža zrabić jak tolki zachoča, padzielaŭ z baćkam nia bywaje, a tolki baćka daje pa swajej dobraj woli.

Adkaz-parada na II. pytańnie:

Spadčyna adkrywajecca pa śmierci baćkoŭ, a dzieła taho pa śmierci baćki dočki taksama majuć prawa trebawać naležnaj dla ich spadčyny. Za žyćcio baćka, kali jon praŭny ŭładar, moža apisać swaju haspadarku kamu choča, hetkim čynam moža napisać testamant, u jakim razdzielić swaju haspadarku, wyklučajučy dačok; testamant pa śmierci testatara treba zaćwiardžać u Akružnym Sudzie.

Adkaz-parada na III pytańnie:

Kali waš baćka ŭładaŭ hetaj ziamloj 30 hadoŭ biazsporna i kali sapraŭdy nia było nijakich arendnych dahaworaŭ, a praciŭnaja starana nie karystałasia praz 30 hadoŭ supolna z wašym baćkam hetaj ziamloj, to ziamla astajecca pa zakonu daŭnaści pry wašym baćku.

U sprawie metryki dački napišycie prośbu ŭ Ministerstwa Zahraničnych Spraŭ, prosiačy pierasłać praz Sawieckaje pasolstwa ŭ addzieł „Aktow hraždanskaha sostojanija", u jakim znachodzicca metryka; treba padać hod naradžeńnia dački, imia, proźwišča i imia baćkoŭ.

wali biełaruski ruch. I tut Biełaruski Narod taksama daŭ adpor. Apračа adnaho Janki Stankiewiča (jakoha wystawili ŭ apošnim mamencie), bolej nichto sa zbrajcaŭ nie prajšoŭ.

Dalej — Biełaruski Narod nia moh dać sabie rady z uradam, bo urad mieŭ ŭładu, mieŭ štyki, ale-ž z hetaha małaja biada, bo adpawiednyja ŭradawyja dziejniki — wajawody, jakija haławoju adkazwali za wybary, trochi zahalapawalisia. Kali woźmiem niekatoryja akruhi, dyk bačym, što tam Biełaruskamu Narodu zabrali ziamlu i nasadzili asadnikaŭ, da administracyi Biełarusaŭ nie dapuščajuć, u samaŭradach nie zaćwiardžajuć. Kali chto z Biełarusaŭ byŭ wybrany da samaŭradawych ustanowaŭ, dyk jaho nie dapuščili da pracy, wojty amal-što ŭsie byli z asadnikaŭ, ale-ž adno jašče mieŭ Biełaruski Narod, bo ŭ parlamancie jaho pradstaŭlali — Biełarusy. Ciapier uradawyja dziejniki zrabili toje, što nawat i ŭ parlamancie buduć „pradstaŭlać" Biełaruski Narod polskija asadniki i dyrektary.

Wy ciapier kryčycie, što wy pieramahli, ale-ž, pany, nie zabywajcie ab tym, što ŭ adnym Lidzkim wokruzie 72 tysiačy hałasoŭ zusim świadoma addadzieny na ŭniawažnieny śpisak. 72 tysiačy hałasoŭ—heta-ž celaia armija! Ci pany dumajecie, što hetyja ludzi buduć zdawoleny z takoha wašaha pradstaŭnictwa, ci wy, kataryja haworycie siańnia, što pieramahli, patrapicie wynaharadzić ich za tyja kryŭdy i ci heta nie adabjecca na wašaj palitycy?!

Pierachodziačy da apošniaha punktu, a imienna da kiraŭnikoŭ polskaj historyi, jakaja adbyłasia 3—4 dni tamu nazad, pry adčynieńni Sojmu, kali my—nacyjanalnyja mienšaści — druhi ŭžo raz wyciahnuli ruku da polskaj demakracyi i hałasawali za kandydata wystaŭlenaha polskaj lawicaj, dyk siańnia čytajem u šowinistyčnaj presie: „na kim maje apiracca P.P.S., z kim maje iści da ŭradawańnia? Ci z Jaremičam i z ukrainskimi antydziaržaŭnikami i miacieźnikami?" A značа, wyrablajecca takaja apinija, jakaja była ŭ 1922 hodzie pierad zabojstwam prezydenta Narutowiča,—siańnia wilenskaje „Słowo" wytwaraje tuju samuju palityku. Dyk wy chočacie, kab byŭ zabity Dašynski, hetak jak tady Narutowič. (Wiasiołaść).

A značа, panam chodzić ab toje, kab siońnia z nas zrabić antydziaržaŭnikaŭ i miacieźnikaŭ. Hetaki nazoŭ my ŭžo mieli ŭ praciahu piaci hadoŭ i ciapier astajecca takaja samaja palityka, jakuju hetak staranna wykonwaje ŭrad. Dawoli taho, kab chto niebudź nazwaŭ siabie Biełarusam, jak zaraz-ža zaličać jaho balšawikom ci kamunistym i pasadziać u wastroh. Majem užo niekalki tysiač Biełarusaŭ, jakija siadziać u wastrohach tolki dzieła taho, što źjaŭlajucca Biełarusami. (Hołas: Bo heta kamunistyja).

U Polščy jošć dwa pytańni pieršaradnaha značeńnia i hetyja pytańni musiać być wyrašany. Pieršym pytańniem źjaŭlajecca sprawa nacyjanalnych mienšaściaŭ u Polščy, a druhim pytańniem — ziamielnaja reforma. I woś kali toj, ci inšy ŭrad hetych pytańniaŭ nia wyrašyć, dyk nia realnymi budučyja biudžety, budujucca na wyrast. Ale ž pakrywać hetyja biudžety budzie toj naš biełaruski, ukrainski, litoŭski, a taksama i polski sielanin, jaki nia maje warštatu pracy. A značа, treba budzie ciahnuć z jaho apošnija soki, čaho chopić nie na doŭha. Pakul nia budzie stworany warštat pracy dla našaha sielanina (a taki warštat moža dać tolki ziamielnaja reforma), datul hety sielanin nia moža apłačwać padatkaŭ, datul i roŭnawaha biudžetu nia budzie asiahnuta. A ci pany heta mažacie? Ci minister Mejštowič minister Niezabytoŭski, kniaź Radziwił, kniaź Sapieha pazwolać prawiaści ziamielnuju reformu? Nie, pany, hetaha nia budzie, pakul budzie siadzieć razam z kniaziem Radziwiłam p. Sanoŭca, jaki niekali siadzieŭ na krajniaj lawicy. Wy zrabić hetaha nia zdolejecie, bo ziamielnaj reformy wam prawiaści nie pazwolać abšarniki, a wyrašyć nacyjanalnych pytańniaŭ nie pazwolać Palaki, jak pasoł Palakiewič, ci pradstaŭniki polskaha imperyjalizmu.

Kančajučy maju pramowu ad imia Biełaruskaha Klubu padaju nastupnuju deklaracyju:

„Swiatym ideałam kožnaha narodu jošć zdarowaje i narmalnaje imknieńnie da niezaležnickaha žyćcia. Ždziejśnieńnie prawa s maaznačeńnia narodaŭ paminuła Biełaruski Narod, jaki nia raz daŭ dokaz swajho niezaležnickaha imknieńnia.

Dziela hetaha, my, jak pradstaŭniki šyrokich masaŭ siarmiažnaha narodu, stojačy na hruncie samaaznačeńnia narodaŭ, a ŭzhadoŭwajučy ŭ sercach swaich ideał złučanaj, niezaležnaj Biełarusi, budziem zaŭsiody zmahacca za hety Ideał našaha Narodu, jaki jošć Ideałam i ŭsiaho čaławiectwa.

Niewialikaje našaj kolkaści ŭ hetaj pałacie adnak-ža chopić na toje, kab z hetaj wysokaj trybuny zaŭsiody kryčać ab wialikaj kryŭdzie, jakaja robicca Biełaruskamu Narodu".

Adznačajem swaje niaprychilnyja adnosiny da sučasnaha ŭradu; hałasawać budziem prociŭ prawizaryčnaha prajektu budžetu.

Nabaženstwa, jakoje adbywajecca ŭ kaściele św. Mikała ŭ Wilni dla katalikoŭ-Biełarusaŭ, paśla Wialikodnych wakacyjaŭ pačniecca 22 krasawika h. h.

DA NAS PIŠUĆ.

NIAŬŽO-Ž RUSYFIKACYJA?

W. Chwasty. Wioska našaja, u bolšaści prawasłaŭnaja, prystupiła niadaŭna da unii, da jednaści chryścijanskaj, złučyŭšysia z rymskim kaściołam.

Padumaŭšy, razważyŭšy hetkaje niazwyčajnaje ŭ nas u Biełastoččynie zdareńnie možna sapraŭdy tolki ciešycca, što spraŭdžajucca słowy Chrysta—adzin pastyr, adno stada. I daj-ža-ž Boža, kab uwieś naš Narod Biełaruski kališ zyjšoŭsia miž saboj u jednaści wiery!

Hetakaja jednaść była-b narodu našamu wielmi i wielmi karysnaj. Paddajučysia najwyšejšamu Pastyru-Papiežu Rymskamu narod naš prawasłaŭny zdoleŭ-by wyzwalicca hetymža ad rusyfikatarskich upływaŭ patryarchatu maskoŭskaha i byŭ-by adnačasna niezaležnym ad inšaha kiraŭnictwa, tak-ža škodnaha z boku mitrapalitaŭ waršaŭskich.

Rym budzie narodu našamu čystaj krynicaj biaz nijakaj atruty, biaz nijakaj damieški palityčnaj, škodnaj žyćciu nacyjanalnamu. Rym uznosicca nad usie roźnicy nacyjanalnyja i z wyšyni pawahi apostalskaj abyjmaje ŭsich swaim sprawiadliwym uzhladam šyrokim; jon, jak baćka, tulić usich, usie narody da swajho ciopłaha serca*).

Ale, Ojča Hapanowič, Pastyr naš nowy, Wy, što pryniaśli nam tuju wysokuju ideju jednaści chryścijanskaj, Wy, što siahońnia nawiazujecie žyćcio našaje prawasłaŭnaje z Rymam, z henaj krynicaj świetu chryścijanskaha, z jahonym centram, nie zabywajciesia, što ŭ hetkaj światoj, wialikaj, ważnaj sprawie ŭsio treba wiaści razumna, sprawiadliwa.

My razumiejem i wybačajem Wam, što, nia ŭmiejučy, nia znajučy biełaruskaj mowy, Wy da nas źwiartajecieś u swaich hutarkach, u nawukach parasiejsku. Ale, na žal, my čujem—i heta fakt, a nia wydumka—Wy nas za Rasiejcaŭ, maskaloŭ i ličycie!

Ojča Hapanowič, kali Wy asabista—wybačajcie za słowa—nia spekulujecie na Unii, a sapraŭdy dziela jaje žywiecie, dyk pomnicie, praścierahajem Was, što tut hetkija wašyja pohlady nacyjanalna-palityčnyja tolki mohuć papsawać światuju sprawu!

My wiedajem, što biełaruskaść siahońnia jošć „źle widziana" u silnych hetaha świetu, my wiedajem, što Wy ŭzaležniajecieś ad praciŭnikaŭ našych nacyjanalnych, my čujem, što Wy pamiž ahniom i połymiem. Ale-ž Wy razumiejecie, što ideja patrabuje serca, čystych ruk! Raz Wy pracawać dla Biełaruskaha Narodu pryjšli, dyk budźcie-ž sapraŭdy jamu apostałam! Niachaj i Wam pamiatny buduć słowy: „z Žydami ja Žyd, z Hrekami—Hrek, dla ŭsich ja ŭsim"...

Nie žadajem ad Was, kab Wy wyrakalisia swajoj rasiejskaj narodnaści, kožnamu swajo daraholje, ale damahajemsia i mocna pratestujem, kali-b Wy zadumali paraližawać ruch naš biełaruski, nakidajučy jamu jarmo maskoŭskaj niawoli, kali-b Wy zachacieli tut rusyfikawać nas.

My prabudžajemsia da nowaha, da lepšaha žyćcia narodnaha, woś-ža ad Was spadziawacca možam naležnaj padmohi. Padajcie nam ruku, padumajcie sapraŭdy ab świedamaści našaj narodnaj i na školki možacie padtrymajcie jaje. Tady i sprawie jednaści, sprawie unii daścio dobruju aporu.

Bo unija tady tolki budzie mocnaja, trywałaja miž nami Biełarusami, kali jeju kirawać budzie biespartyjnaja ŭłada Rymu, kali jana—taja Unija—stanie na hruncie nešym wyrazna nacyjanalnym, kali da jaje ŭmiešywacca nia buduć warožyja nam upływy Maskwy ci Waršawy.

T u t e j š y.

*) Paddajučysia Rymu my ažywim swaju carkwu, uzmocnim jaje toj žyćciadajnaj siłaj, katoraju jon ažyŭlaŭ na praciahu całych wiakoŭ milijony i milijony duš wiernych chryścijan.

WODHUKI HAŁASAWAŃNIA.

Šarkaŭščyna, Dziśnienskaha paw. Čatyry biełaruskija wyradki, chłapcy z wioski Małonki, byli naniaŭšysia, praściej kažučy, zapradalisia panom za 15 złotych i nahawarywali sialan hałasawać za Nr. 1. Ale-ž sialanie našyja nia jošč užo takija ciomnyja, kab wyradki, jak P. Palalejka i Jazep N. dy mahli spekulawać sialanskimi hałasami. Pasłuchajcie brawy, što našyja sialanie zrabili z hetymi wyradkami i jak pamahli im zarabić pa 15 zł.: Piatručok Palalejka z Jazepkam N. naładzili ŭ nas mitynh i dawaj niabywałyja recy walić na 18-ku i chwalić 1-ku. Sialanie pasłuchaŭšy krychu, pakiwali hałowami, a paśla doŭha nia dumajučy, Piatručka za poły dy z hanku i ŭ bałota, a ichnyja kumpany, sołtys Łatyškiewič i pierakidčyk Ananič dastali pa zubach. Hańba pradažnikam!

W u c h a.

Dzierkaŭščyna, Pastaŭskaha paw. „Hol na wydumku chitra", kaža rasiejskaja pahaworka. Tak u nas puskalisia ahitatary z Nr 1, aby tolki pieramahčy adzinkaj.

Pierad hałasawańniem u Senat pany ahitatary z adzinki puścili „wutku", što naš pasoł z 18-ki P. Karuza, pradaŭšy swoj mandat, uciok z Malejam za hranicu. Paŭpanak Šyrej zrywaŭ parasklejanyja afišy 18-ki, a kab sialanie nie „nahreli" za hetakuju rabotu pa karku, dyk jak šałony ŭciakaŭ na kani i zdratawaŭ 7-mi hadowaha chłapčuka. Ale ničoha heta ŭsio nie pamahło dla adzinki i mana wyjšła na wierch, jak šyła z miaška, bo pasoł Karuza i nia dumaŭ uciakać za hranicu, a na Wialikdzień byŭ u nas, piajaŭ z swajoj siastroj u kaściele na chorach salowyja pieśni i paśla nabaženstwa hutaryŭ z sialanami. Stydna machławać, bo manoj, jak kazuć, świet projdzieš, ale nazad nia wiernieššia.

W o k a.

Z Wilni.

Zaraznyja chwaroby. U praciahu apošniaha tydnia lik chworych wyhladaje tak: brušny tyfus — 4, trachoma — 8, dyfteryt — 5, wodra 30, roža — 3, škarlatyna — 1, świnka — 7, wichranaja wospa — 2, kokluš — 11, suchoty — 17, razam 88.

Niedachwat chleba. Apošnimi dniami Wilenskija piekary pierastali nabywać žytniuju muku, i pa powadu hetaha zaŭwažywajecca niedachwat razowaha chleba. Moža chutka zusim budziem biaz chleba?

Zabastoŭka mularoŭ. U Nowaj Wilejcy pad Wilniaj zabastawali mulary, jakija patrabujuć padwyžki zarabotku da 3 zł. za hadzinu.

Ahułam bastuje 46 asob.

Lakarski addzieł.

Hygijena ŭzhadawańnia dziciaci.

(Hladzi „Bieł. Krynicu" Nr. 23).

3. Kupańnie.

Prychodziačaje na świet dzicia zaŭsiody jošć pakrytaje śliźziu i krywioj, jakija lohka zmywajucca ciopłaj pierahatawanaj wadoj. Dziela ačystki skury nowarodžanaha ŭžywajuć kawałačkaŭ waty, namočanaj sterylizawanaj (pierahatawanaj) aliwaj, užywanaj da jady, abo amerykanskaj žoŭtaj wazelinaj. Ačyściŭšy dzicia, kupajuć jaho ŭ čystaj, abawiazkowa pierahatawanaj, wadzie, bo rana świeža adrezanaj pupawinie lohka moža zarazicca bakteryjami, jakija žywuć u wadzie nie hatawanaj. Skura maje hručoły, jakija wydzialajuć pot, a tak-ža skura zaŭsiody łuščycca źwierchu. U dziciacy heta adbywajecca mnoha šybčej, jak u darosłych, dyk kab utrymać u adpawiednaj čyścini skuru, treba što-dzień jaje myć čystaj wadoj z myłam. Treba wiedać, što čaławiek dychaje nia tolki łohkimi, ale i skuraj. U dziaciej dychańnie praz skuru adbywajecca ŭ try razy bolšaje, jak u darosłaha i kali ŭziać pad uwahu, što skura dziaciej bolš zahraźniajecca potam i złuščanaj skuraj, to zrazumiejem patrebu častaha myćcia dziaciej. Kiepska robiać tyja matki, što myjuć dziaciej tolki raz u tydzień, abo i radziej. Zatykajucca tady brudam maleńkija dziurački na skury i dychańnie praz skuru ŭtrudniajecca, što duža kiepska adbiwajecca na zdaroŭi dziciaci. Myć nawat i tady treba, kali dzicia čujecca niezdarowym, najčaściej paśla kupańnia jano papraŭlajecca, bo kali dzicia maje haračku, kupańnie zaŭsiody jaje paniżaje.

Myć treba zaŭsiody z myłam, bo myła tolki pamoža zmyć tłušč, pot i złuščanuju skuru z cieła dziciaci. Wymyŭšy dzicia, zaŭsiody treba absušyć, miakkaj suchoj polkaj, nia treba dapuskać, kab wada sama zsychała z cieła dziciaci, bo heta moža jaho krepka astudzić. Sušačy dzicia, nia treba ciorci: polkaj pa skury, jak heta robiać darosłyja, treba tolki prykładać nie pacirajučy, bo skura ŭ małych dziaciej duža delikatnaja, jaje lohka paścirać i hetym dać darohu bakteryjam, jakija jak-by i čakajuć na heta siedziačy na skury. Praz zdarowuju skuru bakteryi prajści nia mohuć.

Paśla každaha kupańnia zaŭsiody treba, u nowanarodžanych, abmyć pupawinu benzynaj, eteram, abo 75% spirytusam i abwiazać jaje sterylizawanaj pawiazkaj. Narmalna pupawina adwaływajecca na piaty da 7 dzion.

Wysušyŭšy dobra paśla kupańnia, dzicia zaŭsiody treba napudrawać. Napudrawać tyja čaści cieła, jakija składajucca ŭ fałdy, bo tam jany najčaściej prejuć. Da pudrawańnia treba kuplać u aptecy pudru tolki wieneckuju, ściortuju duža drobnieńka. Nikoli da pudry nia treba dabaŭlać krachmału, jaki horš draźnić skuru.

Nohci ŭ dziciaci treba trymać karotkimi, časta abstryhać, bo jano lohka robie sabie ranki na ciele, praz jakija ŭwachodzie zaraza. Treba pilnawać, kab u dziciaci zaŭsiody byli suchija polki, bo ŭ inšych dzicia preje. Dzicia najčaściej addaje moč, abo kał tady, jak pračynajecca, dziela hetaha jaho treba budzić, kab źmianić polki.

Dr. Br. Turonak.

(Dalej budzie)

ADDZIEŁ DLA NAŠYCH DZIETAK.

Z ČARSKAJA.

Praŭda Halusi.

(Pierakład B. S.)

(Hladzi „Biełar. Krynicu" Nr. 22.)

Zastahnała znoŭ hlucha j žałasna. Hala z uzwarušeńnia zadryžała.

— Chutčej, ptuška, chutčej, śpiašajmosia da karalewy, kab zwolnić niaščasnuju ad strašennaj śmierci.

Z chutkaściaj małanki pieraniaślisia na zamak.

Ich źjaŭleńnie wyklikała niazwyčajnaje ŭražańnie: muzyka zmoŭkła, zatrymalisia pary, Hala stała pierad karalewaj.

— Słuchaj, karalewa, — skazała dryžačym hołasam — ty tut skačyš i hulaješ, a tam u harodzie pamiraje twaja słuha. Pamiraje za toje, što skazała praŭdu. Błaha biazlitasna tak stroha karać za praŭdu. Karalewa, prykažy jaje zwolnić!

Hala zirnuła na karalewu j zadryžeła z strachu. Cudoŭny hety twar raptam źmianiŭsia. Zakruhlilisia wočy, zžoŭkli ščoki, skrywilisia huby, wid byŭ žudasny.

— Jak śmieješ tak hawaryć da mianie!—kryknuła, stukajučy nahoj—za heta zaraz-ža pamreš!

Pazwała straž, jakaja schapiła Halu j praz wakno kinuła jaje ŭ woziera. Schawałasia ŭ wadzie, ale wiernaja ptuška wyciahnuła adtul miortwaje cieła małoj Halusi.

Ptuška mocna schapiła jaje ŭ dziub i paniasła wysoka da nieba. Tam užo čakali Halu. Biełyja anioły z siarebranymi kryllami ŭziali jaje na ruki j zaniaśli ŭ pryhožy harod, pałažyli na palancy, prapojanaj aramatnym pacham krasak i zapłajali źwiniačymi hałasami.

— Pračnisia, pračnisia, małaja Halusia. Znachodzišsia ŭ dziaržawie čystaj praŭdy, jakoj niama na świecie. Pračnisia!

Ale Hala nia čuła śpiwu, nia čuła pachu krasak. Tady kryłlatyja istoty palacieli wyšej i praz chwilinu wiarnulisia, wiadučy z saboj kabietu, bieła aprenutuju, jasnuju i pryhožuju. Kabieta pachililasia nad miortwaj Halaj, dźwie ślazinki ŭpali na serca dziaŭčynki i serce heta raptam zadryžeła j ažyło. Dziaŭčynka adčyniła wočy j radasna kryknuła...

— Maja mamačka!

— Maja Halačka—wyšaptała biełaja kabieta - Boh złučyŭ ciapier nas i ŭžo nikoli nie rastaniemsia. Čornaja ptuška pryniasła ciabie ŭ karaleŭstwa Praŭdy.

Matka abymała j caławała swajo dzicia. Kraski pachnuli, a małyja aniely piajali himny ab Halusinaj praŭdzie.

Wialikaja ptuška palacieła na ziamlu sama šukać praŭdy. Upartaja ptuška! A Hala astałasia z mamačkaj u łazurnym karaleŭstwie.

Było heta ŭžo daŭna.

K a n i e c.

Kutok śmiechu.

Litasny nad Biełarusami sudździa.

Stałasia tak raz, što ŭ adnej swabodalubiwaj dziaržawie byŭ na śmierć zasudžany adzin biełaruski „wywrotowiec". Nad losam zasudžanaha źmiławaŭsia wiedamy z swajoj litaści sudździa N. i pastanawiŭšy pryznać padsudzimamu prynamsia wolny wybar śmierci, pytaje ŭ jaho:

— Jakoj-by śmierciu wy, padsudny, chacieli pamierci?

— Ad staraści, jasna wialmožny panie, — adkazaŭ Biełarus.

Abwiestka

Akružny Urad Ziemski ŭ Wilni padaje da wiedama, što p. Ministar Ziamielnych Reformaŭ na prapazicyju Akružnoha Ziemskaha Uradu prawioŭ u žyćcio pastanowu ŭstupu 4 art. 11 znowelizawanaj ustawy z 31 lipnia 1923 h. ab scalańni hruntaŭ i zwolniŭ **ad apłaty za technićnyja pracy pry scalańni hruntaŭ** haspadaroŭ wioskaŭ **u Tumiławickaj** hminie, **Dziśnienskaha paw.**, z warunkam składańnia prapazicyi da ŭradu ziemskaha ab scalańni ich hruntaŭ pierad 1 studnin 1930 h.

(—) **Łončynski**
prezes.

Wyšła z druku **Wyšła z druku.**

i pradajecca knižka pad nazowam:

CARKWA POMSTA WIAŹNICA

ST. HRYNKIEWIČA.

Knižka wielmi cikawaha źmiestu. Wypisywać i kuplać možna ŭ biełaruskich kniharniach.

Hałoŭny skład: kniharnia „Pahonia", Wilnia, Zawalnaja wul. Nr. 7.

Cana knižki 1 zł.

Na pierasyłku na prawincyju treba dałučać 20 hr.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.